

government borrowing as a form of contribution to the share capital of agricultural enterprises, which will facilitate the renovation and reconstruction of fixed assets. The role of financial and credit policy in the agrifood sector is underlined, which lies in stimulating the increased production efficiency, structural reorganization, development of market infrastructure, support of strategically important production facilities and objects, and creating the prerequisites for competition on the external and internal markets. The objectives of selecting lending objects based on the analysis of the aggregate needs of enterprises which have temporary and permanent character, and taking into account the actual ratio between own and borrowed funds of agricultural entities by the creditor are considered. The most important issue for them is investing to the fixed assets.

Кілттік сөздер: ауыл шаруашылығы тауар өндірушілері, кәсіпорындар, инвестициялау, тұрақтандыру, қаржы-несие механизмдері, қорлар, капитал, несиелендіру, әлеует, салымдар.

Ключевые слова: сельскохозяйственные товаропроизводители, предприятия, инвестирование, стабилизация, финансово-кредитный механизм, средства, капитал, кредитование, потенциал, вложения.

Key words: agricultural commodity producers, enterprises, investment, stabilization, financial and credit mechanism, funds, capital, lending, potential, investments.

Кіріспе. Жоғары қарқынмен жұмыс істей алмайтын және капиталдың ауқымды жинақталмай жұмыс істей алмайтын, капиталдың қарқынды секторларының бірі ретіндегі агроөнеркәсіптік кешеннің тұрақты дамуы маңызды мәселенің шешілуімен – инвестициямен маңызды мәселесін шешуімен байланысты қазір және болашақта аграрлық экономика үшін маңызды болып табылады.

Экономиканың иерархиясының әр түрлі деңгейлеріндегі экономикалық қызметтің нәтижелері, сондай-ақ оның ұлттық экономиканың одан әрі дамуы мен бәсекеге қабілеттілігі және агроөнеркәсіптік кешенді қоса алғанда, экономиканың жеке секторлары инвестициялық қызметтің масштабы, құрылымы және тиімділігі бойынша айтарлықтай дәрежеде анықталады. Агроөнеркәсіптік кешенді дамытудағы инвестициялық қызметтің маңызды рөлі Қазақстанның агроөнеркәсіптік кешенінің экономикасын тұрақтандыру үшін осы үрдістердің ерекше маңыздылығына байланысты [1].

Агроөнеркәсіптік кешенге инвестиция салу оның Қазақстан экономикасында дамып келе жатқан нарықтық қатынастар жүйесіне тиімді ықпалдасуына, нарықтағы орнықты жағдайға қол жеткізуге, агроөнеркәсіптік кәсіпорындардың қосымша инвестициялық ресурстарын тартуды талап ететін бәсекеге қабілетті өнім өндіруге бағытталған.

2017 жылы ауыл шаруашылығына субсидия түріндегі салық және несиелік жәрдемақыларға қаржылай көмек көлемі 266 млрд теңгені құрады. Ал 2015 жылы 229 млрд теңгені құраған болатын.

Агроөнеркәсіптік кешендегі еңбек өнімділігі ең төменгі деңгейде қалады – шамамен 1,5 млн теңге (бұл жыл ішінде бір қызметкер өндірген сома) немесе 4,5 мың теңге болып отыр. Салыстырмалы түрде Америка Құрама Штаттарында, ең жоғары деңгейі – 79,1 мың \$, Франция – Польша бір қызметкердің 62,7 мың \$ - Германияда 51,2 мың \$, Ресейде – 38,8 мың \$, - бір қызметкерге 23 мың долларды құрады. Алайда, индустрия өз қаражатын жаңғырту үшін одан да көп қорды талап етеді. Салада негізгі құралдардың тозу деңгейі 40% жеткен.

Зерттеу материалдары мен әдістері.

Соған қарамастан Қазақстанның аграрлық секторы инвестициялық қызығушылықты арттыруда. 2016 жылы қаңтар-тамыз аграрлық сектордың кәсіпорындарының негізгі капиталға инвестициялар көлемі өткен жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 152 млрд теңге немесе 62%-ға артық құрады. Осылайша, ауыл шаруашылығында негізгі құралдарды пайдалануға енгізу деңгейі 8 ай бойы өзгеруде. Өнеркәсіптің кәсіпорындарында биылғы жылы 116 млрд теңгеге жуық қаражат енгізілді, бұл өткен жылмен салыстырғанда 55% артық.

Ағымдағы жылы кәсіпорындардың меншікті инвестицияларының 41%-ға артып, өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 82 млрд теңгеден 115 млрд теңгені құрады. Инвестициялар құрылымында тартылған қаражат көлемі 3 есеге артып, 12 млрд теңгеден қазіргі 37 млрд теңгеге дейін өсті.

Қатарынан екінші жыл тартылған инвестициялардың барлық көлемі қарыздық

қаражат, оның ішінде банктік несиелер мен шетелдік инвестицияларға тиесілі. Банк кредиттері бойынша тартылған инвестиция көлемі айтарлықтай едәуір өсті (шетелдік емес), инвестиция құрылымында банк кредиттерінің үлесі бұрынғы 2%-дан 4%-ға дейін өсті. Шетелдік инвесторлар Қазақстанның агроөнеркәсіптік кешенін қолдауға белсенді түрде инвестиция салуда, биыл индустриядағы барлық инвестициялардың шамамен 2%-ы өз қаражаттарына түсіп, ал өткен жылы үлесі тек 0,5%-ды құрады.

Сонымен қоса бұл сала қазірдің өзінде жоғары инвестициялық қызығушылығын талап етеді. Қазіргі уақытта негізгі қорларды жаңарту төмендеген. Ауыл шаруашылығында соңғы нақты деректер жаңарту коэффициенті 10% құрады, өткен жылдың деңгейі 12% құрады.

Нәтижелер және оларды талқылау.

Сонымен қатар барлық тозу артуда. Соңғы деректер бойынша, ауыл шаруашылығы шамамен 40% сыйымдылығын ауыстыру немесе жаңарту (жыл бұрын тозу деңгейі 35% деңгейінде бағаланады) қажет. 2014-2018 жылдарға арналған Ауыл шаруашылығы министрлігінің Стратегиялық жоспарына сәйкес 2016 ж. соңында ауыл шаруашылығының негізгі капиталына 105,1% құрауы тиіс, ал өндірістік өнімнің негізгі капиталындағы 100,5%-ын құрауы керек.

2017 жылдың 11 айында Оңтүстік Қазақстан облысының ауыл шаруашылығының негізгі капиталына салынған инвестициялар өткен жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 3,3 есе жоғары болып табылады, ол 34 млрд теңгені құрады. Аймақта қаржылай қолдаудың арқасында малдың саны артты. Соның ішінде «Сыбаға» бағдарламасы бойынша фермерлер 18 мың бас ірі қара мал, «Құлан» бағдарламасы бойынша 3 мыңнан астам жылқы, «Алтын асық» бағдарламасына сәйкес 65 мың бас қой алған. «Өнімді жұмысбастылық» бағдарлама аясында бөлінген 3,2 млрд теңге игерілді, ал «Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры» облыстық филиалы арқылы 4,8 млрд теңге бөлініп, қазірдің өзінде көпшілігі игерілді. Сонымен қатар, өңірде су шаруашылығы құрылыстарын ағымдағы және күрделі жөндеуге 2 млрд теңгеден астам қаржы бөлінді. Осы жылдың көктемінде, Оңтүстік Қазақстан етін экспорттық мүмкіндігі болу үшін Дүниежүзілік жануарлар денсаулығын сақтау ұйымы мал шаруашылығы фермаларына толық тексеру жүргізді, соның арқасында үлкен мүмкіндікке ие болды.

Ауыл шаруашылығын дамытудың негізгі басымдықтары, оның салаларының ресурстық әлеуетін, әсіресе инвестициялар айтарлықтай жиналуына байланысты бөлуге болады және түрін өткізу тығыз байланысқан агроөнеркәсіптік құрулар ретінде трансұлттық корпорациялар құру, соның ішінде интеграциялық процестерді жандандыру болып отыр.

АӨК инвестициялық әлеуеті өсуге бағытталған басқару ықпалы, барлық ықтимал көздері (ішкі және сыртқы) жұмылдыруды талап етеді.

Қазіргі уақытта кәсіпорын мен АӨК саласы ұйымдарын инвестициялау қаржыландырудың негізгі көзі өз қаражаты болып табылады. Атап айтқанда амортизацияны арналған қаражаттар және пайдада түскен қаражаттар негізінде ауыл шаруашылығы ғылыми-зерттеу кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі артып отыр.

Елдің агроөнеркәсіптік өндірісінің тұрақсыздығының негізгі себептерінің бірі, ең алдымен, агроөнеркәсіп кешенін мемлекеттік реттеудің және инвестициялық қолдаудың жеткіліксіз дәрежесі деп атауға болады. Өз инвестицияларының үлесін азайту үшін ағымдағы тұтыну пайдасын бөлу, амортизация үлесін төмендету, қажетті ақша айналымы болмауы, жоғары деңгей агроөнеркәсіптік салада инвестициялық қызметті мемлекеттік деңгейде ынталандыру мақсатында салық салу, несиелер, субсидиялар арқылы инвестициялардың бағыттарын үйлестіру қажет [2]. Инвестициялық бағдарламаларды және жобаларды толық көлемде қаржыландырудан олардың іске асырылуына қатысу үлесінен өтуге көшу мен инновациялық технологияларды дамыту және енгізу үшін басым қаржыландыруды жүзеге асыруы керек.

Агроөнеркәсіптік кешенді қаржыландырудың маңызды көздерінің бірі ретінде несие инвестициялары банктік несиелер мен жеке қаражаттарды пайдалануды білдіреді. Елдегі ағымдағы несие саясаты агроөнеркәсіптік компанияларға төменгі коммерциялық кәсіпорындар үшін зиян келтіретін банктік несиелердің жоғары пайыздық ставкалары салдарынан өз бағдарламаларын инвестициялауға несие алуды кеңінен қолдануға мүмкіндік бермейді [3]. Соңғы жылдары ауыл шаруашылығына салынған инвестициялардың жалпы көлеміндегі несие үлесі 5%-дан аспады.

АӨК инвестиция қызметінде банктердің қатысуы факторларын зерттеу олардың негізгілерін анықтауға мүмкіндік берді:

– коммерциялық салада қысқа мерзімді кредит көбірек пайда алу мүмкіндігі;

– ұзақ мерзімді инвестициялар қайтару дұрыс болмаған;

– қамтамасыз ету амалдарының механизмінің сенімсіздігі қаражаттың қайтарылуына кепілдік береді;

– сату мүмкіндіктерінің жоқтығы.

Банктер үшін жеткізу бойынша маркетингтік зерттеулер және жеткізулерге нақты шарттар қарастырылғаны мен мерзімдер, көлемдері мен бағаның болмауы тиімді болып табылады.

Жұртшылыққа жеке инвестицияларды тартудың маңызды шарты экономикалық және саяси жағдайларға қарамастан, банктер немесе басқа да мекемелермен өз салымдарының сақталуы мемлекеттің толық кепілінде болып табылады.

Шетелдік инвестициялар мемлекеттік қарызды қалыптастыратын мемлекеттік қарыз түрінде тартылады, олар ауыл шаруашылық кәсіпорындарының жарғылық капиталына салым түрінде, бағалы қағаздарға инвестициялар түрінде, қарыздар ретінде болады.

Бір жағынан, шетелдік инвесторларды агроөнеркәсіп кешеніне тарту негізгі құралдарды жаңартуға және қайта құруға, екінші жағынан, шетелдік капиталға экономикалық тәуелділіктің өсуіне әкеледі.

АӨК-да тиімді агробизнес, жүйелі ойластырылған инвестициялық саясаттың болмауы материалдың ескіру және техникалық негізде тіркелген активтер санының көбеюі қиындық әкелді. АӨК несиелік механизмі ескере отырып, өзінің тиімділігі, мерзімділік, материалдық несие қауіпсіздік және несие ретінде несиелеу қағидаларын, ұзақ мерзімді тәжірибе арқылы әзірленді нарықтық экономика қағидаларының шешуші болуына байланысты нарықтық экономикада анықтаушы болып табылады.

АӨК қаржыландыруды дамыту жүйесі ең шынайы және ұтымды дамыту қалыптастыру тұрғысында назарға шетелдік даму модельдер мен олардың дамуы есебінен отандық аграрлық сектордың жұмыс істеуі сипаттамалары негізінде алдымен алу қажет.

Ауыл шаруашылығы салалары үшін, ең алдымен, ауыл шаруашылығы, өнеркәсіп, тамақ өнеркәсібі болуына қарамастан, олардың өмір сүру экономикалық жағдайында өсімін молайту және бірге қабылданған табиғи және био-климаттық факторлардың нәтижесіне орай тәуелділігін толық циклымен мерзімін жұмыс

уақытының өндірістік сәйкес келмеуіне байланысты нақты маусымдылығы сипатталады. Олар кәсіпорындардың капитал құрылымы жұмысы мен тетіктерінің қажеттілігін анықтау, осы тенденцияларды қалыптастыратын деректер мемлекеттік деңгейде қарастырса, атап айтқанда, мемлекеттік субсидиялар, банк кредит, табиғи апаттар және қолайсыз жыл сақтандыру тұрғысынан мемлекетті қолдау қарастырылса.

АӨК-нің салаларында несиелік тетіктері – несиелеу үрдісінің өзара байланысты элементтерінің жиынтығы, кәсіпорындардың тіркелген және айналымдағы капиталын және банктердің несиелі капиталын ұтымды пайдалану әдістерін, қарыз қаражатын пайдалану және қайтару және банктік қарыздарды қайтару шарттары болып табылады [1-сурет].

Осы сипаттағы мәселелер банктердің тәуекелдерді талдау негізінде кәсіпорының негізгі және кері капиталын меншік көздерімен қалыптастыру мүмкіндіктері несиелі алу кезінде қарастырылмағандықтан, несиелі таңдау міндетін тұрақты не, уақытша болу, сондай-ақ мүлікті қарыздар негізі АӨК саласын тиімді де, шынайы қаржыландыруға қажеттілік тудырады.

Бір жағынан, ауыл шаруашылығы өзінің табиғи ерекшеліктері әсерінен қарызға алынатын қарызға, соның ішінде қысқа мерзімді қарызға ұдайы мұқтаж. Алайда, ауыл шаруашылығы үшін негізгі қорларға инвестиция құю аса маңызды, себебі аграрлық кәсіпорындардың өтілімді активтері ірі инвестиция жасау үшін жеткілікті сомаға жетпейді [4].

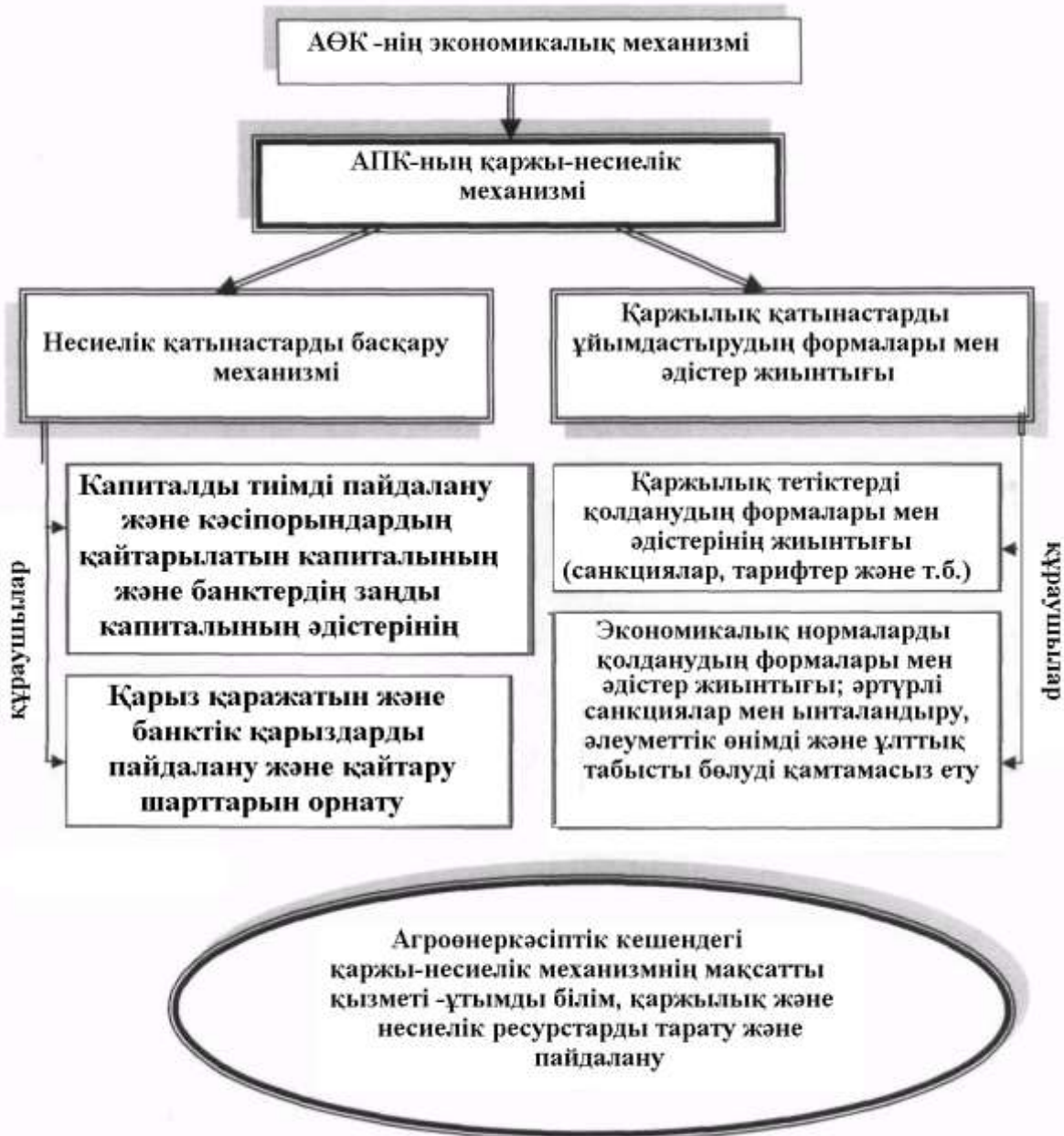
Екінші жағынан кез келген елдегі ауыл шаруашылығы жоғары тәуекелге баруды қажетсінетін сала. Ауыл шаруашылығы кәсіпорындардың несиелеуге коммерциялық банктердің ықтияры аздығын әлемдік тәжірибе көрсетіп отыр. Олар бұл іске бара қалғанның өзінде несиелі пайызы орташа мөлшерлемеден анағұрлым жоғары болады, ал ауыл шаруашылығы ұзақ мерзімге несиелеуге коммерциялық банктердің рөлі айрықша төмен. Ауыл шаруашылығы өндірістің интенсивтілігін қамтамасыз етудегі оның тиімді несиелеу жүйесі мемлекеттің көмегінсіз жүзеге асыру мүмкін емес.

Аграрлық-өнеркәсіп кешендерінің қаржылық-несиелік саясаты саласында мемлекеттік қолдаудың негізгі мақсаты өндіріс тиімділігін арттыруды құрылымдық қайта құруларды және тауар өндірушілердің нарықтық жағдайға бейімделуін ынталан-

Аграрная политика: механизм реализации

дыру, нарықтық инфрақұрылымын дамыту, стратегиялық маңызды өндірістер мен нысандарды қолдау, ішкі және сыртқы

нарықтарға қалыпты бәсеке үшін алғы-шарттар жасау болып табылады.

1-сурет – АӨК-тегі қаржы-несие механизмінің негізгі компоненттері

Ауыл шаруашылық тауар өндірушілердің қаржылық құралдарының жетіспеуі жуық арада тез шешуін талап ететін бірқатар мәселелерге алып келеді. Атап айтқанда тұқымға, техника мен құрал-жабдықтарға ұдайы негізсіз өсіп отыратын бағалардың жоғары болуы өсімдік шаруашылығында интенсивті технологиялардың қолдануын қиындатады, ауыл шаруашылығында ғылыми ұсынылған және тәжірибеден өткен аймақтық техникасының ауытқу, ал бұл ауыл шаруашылығын жаңартудың, оның шығындарын азайтудың, зиян-

кестердің таралуы себебі, өсімдік аурулары, топырақтағы гумус жоғалту және, сайып келгенде, өнімнің сапасын және санын азайту салаларындағы экономикалық өсуді жаңғыртудың, ал түпкі нәтижесінде ауылдық жерлердегі халықтың тұрмысын жақсартудың басты құралы [5].

Аграрлық өнеркәсіп кешенін мемлекеттік реттеудің басым бағыттарының бірі – аграрлық сферадағы инвестициялық қатынастар болып табылады. Бұл қатынастардың күрделі болатын себебі оған қатысушы тараптар сан жағынан өте көп

және олардың әрқайсысы өз мақсаттары мен мүдделерін алға тартады. Осыған байланысты, республикада қолайлы инвестициялық климатты құру өңірлердегі ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің орнықты дамуы үшін құрал ретінде инвестицияны пайдалануды білдіреді. Инвестициялар ауыл шаруашылығы өндірісін жаңғыртуға, шығындарын азайтуға, саланың экономикалық өсуін жаңартуға және соның салдарынан ауыл тұрғындарының өмір сүру деңгейін жақсартуға бағытталған негізгі тетік болып табылады.

Агроөнеркәсіптік кешенін мемлекеттік реттеу жетілдірудің басым бағыттарының бірі аграрлық секторда инвестициялық қарым-қатынас болып табылады, олардың әрқайсысы өздерінің мақсаттары мен мүдделері арқылы инвестициялық үрдіске енеді, өйткені, қатысушылардың еселене түсу, процесін қиындатады – олардың барынша еселенуі әр түрлі жолдағы процеске әкеледі, өйткені оларды тарту және қаншалықты жауапкершіліктеріне байланысты, олардың әрқайсысының қаржылық жағдайы анықталады. Динамикалық ретінде қаралған инвестициялық механизмі, түрлі мүдделері, тиісінше, белгілі бір уақыт ішінде немесе инвесторлар әрекет етпей немесе ізін суытпай инвестициялық ресурстарды тарту – барлық экономикалық агенттерді тарта білу, салық, несие, ақша-кредит және валюталық жүйелердің әсерін ашу.

Инвестициялық қатынастар арқылы қоғамның әлеуметтік-экономикалық проблемаларын нашарлатуға әкеп соғуы мүмкін жекелеген субъектілер мен тұтас салалар және салалар арасындағы қайшылықтар бар екенін атап өткен жөн. Осыған байланысты инвестициялық жүйенің дамуының оң бағыты және оның тиімділігі инвестициялардың әр түрлі деңгейлерінде инвестициялық ағындарды басқарудың тиімділігіне және мемлекеттің инвестициялық кеңістікке қатысуын ұйымдастыруға сай келеді. Мемлекет стратегиялық маңызы бар инвестициялық процестерді ынталандыруға және қолдау көрсетуге немесе керісінше белгілі бір шаруашылық субъектілерінің қызметін шектей алады.

Инвестициялық ағымдар құрылымы мынадай негізгі құрылымдық саясаты басымдықтарының негізінде құрылуы тиіс: жылдам, капитал айналымының және жоғары фискалдық тиімділігі секторларындағы өндірісті ұлғайту арқылы тұтыну нарығының тауар мазмұнын қамтамасыз ету; жоғары технологиялық салаларды және жоғары технологияларды, жоғары

қосылған құны бар өндірістерді, соның ішінде шетелдік компаниялармен ынтымақтастық негізінде қолдау; экономиканы техникалық қайта құру үшін негіз ретінде бәсекеге қабілетті машина жасау өнімдерін өндіру; халықты жұмыспен қамту және сақтау және т.б.

Мемлекет құқықтарын іске асырудың нысаны – Қазақстанның агроөнеркәсіптік саланы дамыту ерекшелігі және тенденциялары бұрын да қазір де, болашақта да АӨК саласындағы мемлекеттік инвестиция салу жүйесін шектетпеу керек. Осы саладағы ғылыми-технологиялық саясатты тиімді жүргізуге, азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін мемлекеттің негізгі функцияларын жүзеге асыру арқылы мемлиорация жөніндегі ұлттық шаралар әлеуметтік, оның ішінде нарықтық инфрақұрылымның жекелеген элементтерін, дамыту болып отыр.

Бюджеттік күрделі қаржы жұмсалымын алуда басымдылық қолдау мемлекеттік меншік қарамағындағы кәсіпорындар мен унитарлық кәсіпорындар, сонымен қоса мемлекеттік бағдарламаларды іске асыруға тартылған кез келген заңды тұлғалар қатыса алады.

Сонымен қатар, мемлекеттік қаржыландыруды қамтамасыз етуде мемлекеттік бағдарламаларға ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының қатысуы, сондай-ақ қаржыландырудың өзі тиісті жобаларға немесе бағдарламаларға сәйкес конкурстық негізде қатаң түрде жүзеге асырылуы тиіс екені маңызды және мемлекеттік күрделі қаржы жұмсалымын өтеу қажет, алушының міндеттемелерін түзетуді қамтамасыз етуі тиіс екені шартта байқаудың соңында жасалған.

Заңды тәуелсіз мемлекеттік емес кәсіпорындарды инвестициялау мәселесін қараған кезде мемлекеттің үлестік қатысу кепілдігі болуға тиіс, ол үшін жерді немесе мүлікті кепілге қою механизмін қолдану ұсынылады. Бұған қоса, біздің пікірімізше, алушылардың үлестік қатысу шарттары бойынша бюджеттік қаражатты қолдану саласын кеңейту ұсынылады [6]. Ақшаны қайтарғанға дейін мемлекет тиісті кәсіпорындардың негізгі қорларының тиісті үлесіне иелік етуі тиіс және, тиісінше, олардың басшылығына қатысуы тиіс. Мемлекеттік инвестицияларды қаржыландыру шешімдер қабылдау деңгейіне сәйкес бюджеттен жүзеге асырылуға тиіс: мемлекеттік бағдарламалар мен мемлекеттік меншік объектілері мемлекеттік деңгейде,

аймақтық бағдарламалар мен аумақтарға тиесілі кәсіпорындар қаржыландырылады.

Әр түрлі деңгейдегі бюджеттер арасында жауапкершілікті бөлу кезінде мемлекеттік бюджеттен мемлекеттік қаржыландырудың басымдықтарын оқу бағдарламаларына және агроөнеркәсіп кешеніндегі нарықтың жұмыс істеуіне жағдай жасауды ескеру керек, бұл негізінен мемлекеттік бюджеттен қаржыландырылуы тиіс.

Қайтарусыз және қайтару негізінде берілген ауыл шаруашылығында капиталдық шығындар бойынша мемлекеттік инвестициялық бағдарламалар мен бөлу көзделген мемлекеттік орталықтандырылған күрделі салымдар, мемлекет меншігіндегі және өткізу бөлек орналасқан гидротехникалық қатысты мемлекеттік мелиоративтік жүйелерді салу және қайта жаңарту үшін қайтарымсыз негізде шешілуі тиіс аймақаралық және шаруашылық-аралық су бөлу және т.б. өңіраралық және шаруашылықаралық су шаруашылығы объектілерінің құрылысы; қоршаған ортаны қорғаудың маңызды шараларын енгізу; қайтарымды негізде мемлекеттік секторды жоғары оқу орындарының, колледждердің, ветеринарлық қызмет көрсету және химиялық қорғау қызметі және басқа да бюджеттік ұйымдардың дамуы: конкурстық негізде орналастырылған жылдам өтеділік жобалар, ауыл шаруашылығы, өңдеу және өндірістік нысандардың құрылысы; кооперативтік негізде фермерлер бірлестігі; көпжылдық екпелерді дайындау.

Азық-түлік және өңдеу өнеркәсібі кәсіпорындары үшін конкурстық негізде орналастырылатын инвестициялар есебінен жүзеге асырылатын өтелу мерзімі жобалар, үш жылдан аспауға тиіс, және ауыл шаруашылығы өндірістік нысандары – бес жыл. Сонымен бірге, мемлекеттік бюджет қаражаты 48 айдан аспайтын мерзімге берілуге тиіс.

Бірінші кезекте, халықаралық келісімдер бойынша алынған шетелдік инвестициялар үшін басым бағыттары қосалқы бөлшектер сатып алу, тұқымдар, асыл тұқымды малдар және құстар, ауыл шаруашылығы өнімдерін зиянкестер мен аурулардан қорғау және т.б.

Қазіргі кезеңде АӨК-ге шетелдік капитал тарту негізгі бағыты шетелдік еншілес капиталдың қатысуымен қазіргі заманғы кәсіпорын құру, сондай-ақ еншілес және филалдардың болуы қажет [7].

Елдің экономикасына қарастырылған оң үрдістер атап өтіледі тиісті инвестициялық қызметпен қамтамасыз етіледі

және индустриялық саясатты белсенді қолдау керек. Негізгі құралдардың тозуының белсенділігінен дамыған елдермен салыстырғанда агроөнеркәсіптік кешенінде өнімділігінің артта қалуы, сондай-ақ шикізат тәуелділігінен бас тарту үшін ауыл шаруашылығына инвестицияны арттыру қажет.

Инвестициялық саясатты мақсатқа қарай орындау үшін екі бағыт ұсынылған: стратегиялық, ұзақ мерзімді шаралар, инвестициялық саясаттың (кешенді тәсіл) тиісті негізгі мақсатының жүйесін құруды көздейді: - ағымдағы-тактикалық, стратегиялық міндеттерге (нүкте тәсіл) қол жеткізу үшін мүмкіндік беретін жолдары мен әдістерін көрсететін тактикалық және ағымдағы инвестициялық міндеттерді шешетін әдістер мен тәсілдерді бейнелейді.

Кешенді тәсілдің мәні экономиканың барлық секторлары, ірі экономикалық бағдарламаларының мазмұны келісімділігі теңгерімді дамыту болып табылады [8]. Осы қадамның объектісі – тұтастай ұлттық экономиканы дамыту.

Нақты көзқарас, шектеулі қаржы ресурстары жағдайында экономиканың өсуін басқалардың дамуына ықпал ететін салалар қолдана алады. Ауыл шаруашылығының тұрақты дамуы агроөнеркәсіптік кешеннің бірінші саласы кәсіпорындарының жұмысын жандандыруға, сондай-ақ қайта өңдеу кәсіпорындарының мүмкіндіктерін толықтай пайдалануға мүмкіндік береді. Ауыл шаруашылығы өндірісінің ерекше сипаты (маусымдық, табиғи және климаттық жағдайлардың әсер етуі және т.б.), оған инвестициялау тәуекелдігіне әкеп соқтырады, мемлекет инвестициялық қарым-қатынастарды реттеуге тікелей (тікелей және жанама) қатысуы тиіс екендігін көрсетеді [9].

Тұжырымдар. Аграрлық секторды тиісті түрде мемлекеттік қолдауымен, тәуекелдерді сақтандыру, шетелдік және отандық инвесторлар ауыл шаруашылығына инвестиция салуға шешім қабылдайды.

Халықаралық тәжірибеде инвестицияның негізгі көзі – амортизациялау, есептеулер. Соңғы жылдары қазақстандық ауыл шаруашылығында үрдістерді ескере отырып, негізгі капиталға салынған инвестициялардың құрылымында амортизацияның үлесі арта түсуде.

Ауылдық тауар өндірушілерді орталықтандырылған инвестициялар арқылы мемлекеттік қолдау қайтарылмайтын бюджеттік қаржыландырудан қайтарылатын және ақылы негізде несиелеуге көшу есебімен жүзеге асырылуға тиіс. Сонымен бірге

